

BOSHLANGICH SINIF O'QUVCHILARINING KREATIV SALOHIYATINI STEAM TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA SHAKLLANTIRISH

Shuhratova Dilfuza XXX

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti talabas

Email: shuhratovadilfuza1@gmail.com

[Tel:+998505040604](tel:+998505040604)

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ salohiyatini shakllantirishning mazmun-mohiyati hamda bu jarayonda STEAM (fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika) yondashuvining o'rni yoritilgan. Maqolada o'quvchilarni innovatorlikka undovchi pedagogik kategoriyalar, fanlararo integratsiyaning afzalliklari va kreativ fikrlashni rivojlantirish metodikasi tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: STEAM, kreativ salohiyat, innovatsiya, boshlang'ich ta'lim, integratsiya, loyihaviy o'qitish, tasavvur, tafakkur, muhandislik.

Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimi oldida turgan asosiy vazifalardan biri — mustaqil fikrlaydigan, muammolarni ijodiy hal qila oladigan, innovatsion g'oyalarni ilgari suruvchi yosh avlodni tarbiyalashdir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning tafakkuri, dunyoqarashi va ijodiy qobiliyatlari shakllanadigan muhim davr hisoblanadi. Shu sababli boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ salohiyatini rivojlantirish zamonaviy pedagogikaning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. So'nggi yillarda ta'lim tizimiga kirib kelgan STEAM texnologiyasi o'quvchilarning nafaqat bilim olishini, balki bilimni amaliyotda qo'llashini, yangilik yaratishini ham ta'minlamoqda.

STEAM — Science (fan), Technology (texnologiya), Engineering (muhandislik), Art (san'at) va Mathematics (matematika) fanlarining integratsiyasiga asoslangan zamonaviy ta'lim yondashuvidir. Ushbu texnologiya orqali o'quvchilar kuzatadi, izlanadi, loyihalaydi,

yaratadi va natijani baholaydi. Natijada ularda kreativ fikrlash, muammoli vaziyatlardan chiqish, jamoada ishlash va innovatsion yondashuv ko‘nikmalari shakllanadi.

Kreativ salohiyat tushunchasi va uning ahamiyati . Kreativ salohiyat — bu shaxsning yangi g‘oya yaratishi, noodatiy fikrlashi, mavjud muammolarga original yechim topishi va yangilikka intilish qobiliyatidir. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida kreativlik tabiiy qiziqish, tasavvur va faol harakat orqali rivojlanadi. Agar o‘qituvchi dars jarayonida o‘quvchini erkin fikrlashga undasa, uning qiziqishini qo‘llab-quvvatlasa va mustaqil faoliyatga yo‘naltirsa, bolaning ijodiy imkoniyatlari yanada kengayadi.

Kreativ salohiyatni rivojlantirish quyidagi jihatlarda muhim hisoblanadi:

1. o‘quvchilarning mustaqil fikrlashi rivojlanadi;
2. muammoli vaziyatlarga kreativ yondashuv shakllanadi;
3. amaliy faoliyatga qiziqish ortadi;
4. kommunikativ kompetensiyalar rivojlanadi;
5. innovatsion tafakkur shakllanadi.

STEAM texnologiyalarining boshlang‘ich ta’limdagi o‘rni. STEAM texnologiyasi an’anaviy ta’limdan farqli ravishda nazariya va amaliyotni birlashtiradi. Dars jarayonida o‘quvchi tayyor ma’lumotni eslab qolmaydi, balki o‘zi izlanadi, tajriba o‘tkazadi va natijaga erishadi. Shu jihatdan STEAM boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlariga mos keladi.

Boshlang‘ich ta’limda STEAM texnologiyalaridan foydalanish quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

fanlararo integratsiyani ta’minlaydi; o‘quvchilarning amaliy ko‘nikmalarini rivojlantiradi;

kreativ va tanqidiy fikrlashni shakllantiradi;

o‘quvchilarda tadqiqotchilik qobiliyatini rivojlantiradi;

darslarni qiziqarli va interaktiv tashkil etadi.

Masalan, matematika darsida geometrik shakllardan foydalanib maket yasash, tabiatshunoslik darsida oddiy tajribalar o‘tkazish yoki texnologiya fanida foydali buyumlar yaratish orqali o‘quvchi bilimni real hayot bilan bog‘laydi.

STEAM asosida kreativ salohiyatni shakllantirish metodlari

Loyiha metodi

Loyiha metodi STEAM texnologiyasining eng samarali metodlaridan biridir. Ushbu metod orqali o‘quvchilar muayyan muammoni hal qilish uchun izlanadi, reja tuzadi va amaliy mahsulot yaratadi.

Masalan, “Ekologik toza shahar” loyihasi davomida o‘quvchilar: shahar maketini loyihalaydi; chiqindilarni qayta ishlash usullarini o‘rganadi; energiya tejoychi texnologiyalar haqida fikr yuritadi; maketni turli materiallar yordamida yaratadi.

Metodni qo‘llash texnikasi:

Muammo yoki mavzuni tanlash.

Guruhlarga bo‘lish.

Reja ishlab chiqish.

Materiallarni tayyorlash.

Amaliy ishni bajarish.

Natijani taqdim etish.

Baholash va xulosa chiqarish.

Bu metod o‘quvchilarda hamkorlik, liderlik va kreativ tafakkurni rivojlantiradi.

“Aqliy hujum” metodi

Mazkur metod o‘quvchilarning erkin va tezkor fikrlashini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. O‘qituvchi muammoli savol beradi va o‘quvchilar imkon qadar ko‘proq g‘oya bildiradi. Masalan: “Kelajak maktabi qanday bo‘lishi mumkin?”

O‘quvchilar: robot o‘qituvchilar; virtual doskalar; uchar partalar; sun‘iy intellekt yordamidagi darslar kabi kreativ fikrlarni bildirishi mumkin. Qo‘llash texnikasi: tanqid qilish taqiqlanadi; har bir g‘oya yozib boriladi; noodatiy fikrlar rag‘batlantiriladi; yakunda eng samarali g‘oyalar saralanadi. Bu metod bolaning tasavvur doirasini kengaytiradi va ijodiy fikrlashga undaydi.

Tadqiqot metodi

STEAM ta‘limida tadqiqot faoliyati muhim o‘rin egallaydi. O‘quvchilar tajriba orqali bilim oladi va xulosa chiqaradi.

Masalan, “Qaysi material suvni tez shimadi?” mavzusida tajriba o‘tkaziladi. O‘quvchilar: qog‘oz; mato; paxta; sellofan kabi materiallarni suvga solib kuzatadi.

Qo‘llash texnikasi: Muammoni qo‘yish, taxmin qilish, tajriba o‘tkazish, natijalarni yozish, tahlil qilish. Xulosa chiqarish va natijada o‘quvchilarda kuzatuvchanlik, tahlil qilish va ilmiy fikrlash rivojlanadi.

O‘yin texnologiyalari orqali kreativlikni rivojlantirish.

Boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun o‘yin eng samarali faoliyat turi hisoblanadi. STEAM darslarida didaktik va rolli o‘yinlardan foydalanish dars samaradorligini oshiradi. Masalan: “Yosh ixtirochilar” o‘yini orqali o‘quvchilar ma‘lum bir muammoni hal qiluvchi qurilma yaratadi.

Qo‘llash texnikasi: muammo beriladi; o‘quvchilar guruhlarga bo‘linadi;

har bir guruh o‘z ixtirosini chizadi; model tayyorlaydi; himoya qiladi.

Bu usul o'quvchilarning ijodkorligi va nutq faolligini rivojlantiradi. STEAM texnologiyalarini qo'llashda o'qituvchining roli STEAM ta'limida o'qituvchi oddiy bilim beruvchi emas, balki yo'naltiruvchi va motivator vazifasini bajaradi. O'qituvchi: o'quvchilarni izlanishga undashi; erkin fikr bildirish uchun qulay muhit yaratishi; innovatsion metodlardan foydalanishi; guruh faoliyatini boshqarishi; har bir bolaning qiziqishini qo'llab-quvvatlashi zarur. Ayniqsa, o'qituvchining rag'batlantiruvchi so'zlari va kreativ yondashuvi o'quvchilarning faolligini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ salohiyatini STEAM texnologiyalari asosida shakllantirish zamonaviy ta'limning muhim vazifalaridan biridir. STEAM yondashuvi orqali o'quvchilar bilimni tayyor holda olmaydi, balki izlanadi, tajriba qiladi, loyihalaydi va yangilik yaratadi. Bu esa ularda kreativ fikrlash, mustaqillik, muammolarni hal qilish va innovatsion tafakkurni rivojlantiradi. Boshlang'ich ta'limda loyiha metodi, tadqiqot metodi, konstruktorlik faoliyati, aqliy hujum va o'yin texnologiyalaridan samarali foydalanish o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini yanada rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu bois STEAM texnologiyalarini ta'lim jarayoniga keng joriy etish bugungi kunning dolzarb pedagogik ehtiyojlaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim sohasiga oid farmon va qarorlari
2. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2015.
3. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: “Fan”, 2006.
4. Ishmuhammedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent, 2008.
5. Yakman G. STEAM Education: An Overview of Creating a Model of Integrative Education. – Virginia, 2008.

6. Bybee R. The Case for STEM Education: Challenges and Opportunities. – USA, 2013.
7. Boshlang'ich ta'lim bo'yicha davlat ta'lim standarti va o'quv dasturlari. – Toshkent, 2023.